

Asia: VN/5386/2020

Lausuntopyyntö ehdotuksesta tiedon hyödyntämisen ja avaamisen strategiseksi tavoitteiksi

Tiedon hyödyntämisen ja avaamisen strategiset tavoitteet

Ovatko strategiset tavoitteet kokonaisuutena realistisia ja ovatko ne vaikuttavia?

Tavoitteet ovat toteutuessaan erittäin vaikuttavia. Tavoitteet ovat osin kunnianhimoisia ja niiden realistinen toteutuminen voi tietyin kohdin olla haastavaa, etenkin riittävän osaamisen ja riittävien henkilöresurssien turvaamisen osalta. Tavoitteiden toteutuminen vaatii osaamisen vahvistamista ammattikorkeakoulukentällä ja tarkkaa määrittelyä siitä, mitä avoimella tiedolla ammattikorkeakoulukontekstissa tarkoitetaan. Sopimus- ja lisensointiehtoihin liittyvä kansallinen yhtenäistäminen on avainasemassa etenkin tki-hankkeissa tuotetun tiedon laajemmaksi avaamiseksi. Kysymyksiä herättää etenkin lausunnon kohderyhmä: lausunnossa puhutaan useaan otteeseen julkisen hallinnon toimijoista määrittelemättä, mitä niillä tarkoitetaan. Koskevatko lausunnon tavoitteet siis myös vaikkapa ammattikorkeakouluja?

Teema 1: Ohjaus, koordinaatio ja yhteistyö

Ovatko teeman 1 tavoitteet realistisia ja toimeenpantavissa organisaatiosi näkökulmasta?

Tavoitteet ovat HAMKin näkökulmasta tärkeitä ja realistisia. On äärimmäisen tärkeää, että lainsäädäntö ja muu sääntely tarkistetaan tiedon turvallisen käytön ja avaamisen näkökulmasta. Etenkin tiedon luovuttamiseen ja avaamiseen liittyvien sopimus- ja lisenssiehtojen yhtenäistäminen ovat avainasemassa tavoitteen toteutumiseksi. Kun sopimus- ja lisenssiehtoja yhtenäistetään, on toivottavaa, että prosessi on mahdollisimman avoin, jotta eri organisaatiot pystyvät seuraamaan ja tarvittaessa kommentoimaan sitä.

HAMKin näkökulmasta on olennaista huomioida, kuinka varmistetaan riittävä organisaation sisäinen osaaminen sopimus- ja lisensointiehtojen jalkauttamiseksi etenkin, kun HAMK toimii tiiviisti yhteistyössä alueen yritysten kanssa tki-toiminnassaan. Riittävän osaamisen varmistaminen vaatii kansallista koulutusta ja osaamisen vahvistamista koko ammattikorkeakoulusektorilla.

Alatavoitteessa 1.2 mainitaan, että lainsäädäntö ja määräykset velvoittavat avaamaan kaikki julkisin varoin tuotetut julkisen hallinnon tietoaineistot. Tarkoitetaanko tällä myös julkisin varoin tuotettua tutkimusaineistoa? Eli muuttuuko tutkimusaineistojen avaamisen suositus pakottavaksi lainsäädännöksi? Kuinka menetellään hankkeissa, joissa on mukana sekä julkista että yksityistä rahoitusta?

Alatavoitteessa 1.3 mainitaan, että tiedon hyödyntämiseksi ja avaamiseksi tehdään laajasti yhteistyötä yli sektorirajojen julkisen, yksityisen ja 3. sektorin kesken sekä kansainvälisesti. Kuinka yhteistyötä tehdään yksityisen ja 3. sektorin kanssa ja mitkä ovat tämän yhteistyön alatavoitteet? Alatavoitteissa kansainvälinen yhteistyö tuntuu korostuvan verrattuna kansalliseen yhteistyöhön. Kuinka tavoitteissa huomioidaan vaikkapa kansallinen yhteistyö yritysten ja järjestöjen kanssa?

Teema 2: Strategia ja toiminta

Ovatko teeman 2 tavoitteet realistisia ja toimeenpantavissa organisaatiosi näkökulmasta?

Tavoitteet ovat erittäin kannatettavia, sillä ne edesauttavat HAMK:n mahdollisuuksia vastata sen aluekehitystehtävään. Yksittäisten organisaatioiden näkökulmasta kaikki tavoitteet eivät kuitenkaan välttämättä ole realistisia. Kysymyksiä herättää etenkin resurssien riittävyys: saavatko organisaatiot lisää resursseja näiden tavoitteiden saavuttamiseen? Osa tavoitteista lienee tosin jo nyt jollakin tavalla huomioituina. Esimerkiksi alatavoitteessa 2.5 on mainittu seuraavasti: "Organisaatioissa on tunnustettu riskit tiedon käyttämisestä tarkoituksiin, jotka muodostavat riskejä yksityisyydelle, turvallisuudelle ja epäeettiselle toiminnalle." Tämä liittyy osittain myös tietosuojasetukseen. Tiedon hyödyntämisen ja avaamisen määrittelemisen osaksi HAMK:n tavoitteita ja strategiaa vaatii strategiatyötä. Tavoitteen toimeenpano edellyttäisi HAMK:ssa tiedon hyödyntämisen ja avaamisen toimenpideohjelman laatimista ja sitä edeltävästi osaamisen vahvistamista. HAMK näkee erittäin tärkeänä, että tiedon hyödyntämiseen ja avaamiseen luodaan yhteiset kansalliset eettiset periaatteet. Tiedon avaamiseen liittyvien riskien tunnistaminen on ensiarvoisen tärkeää, jotta HAMK pystyy jatkossakin turvaamaan luottamuksellisen sidosryhmäyhteistyön.

Teema 3: Tiedon hallinta

Ovatko teeman 3 tavoitteet realistisia ja toimeenpantavissa organisaatiosi näkökulmasta?

Teeman 3 tavoitteet alatavoitteineen ovat kokonaisuudessaan erittäin kannatettavia. Niiden toimeenpaneminen HAMK:ssa edellyttää vahvaa yhteistyötä tietohallinnon ja tietoa tuottavien tahojen välillä. Tavoitteiden toteutuminen edellyttää tässäkin kohdassa osaamisen kehittämistä, etenkin hyödynnettävien tietojen laatukriteereiden osalta. Kuinka varmistetaan, että organisaatioilla on valmius ja resurssit huolehtia laatukriteerien täyttymisestä? Huomioidaanko esimerkiksi ammattikorkeakoulujen perusrahoituksessa lisääntyvät koulutus- ja henkilöstötarpeet?

Tavoitteessa 3.3. mainitaan, että tiedon määrittämisessä otetaan huomioon myös muu kuin alkuperäinen käyttö (niin sanotut toissijaiset käyttötarkoitukset). HAMK haluaa tuoda esiin, että on lähes mahdotonta huomioida kaikkia toissijaisia käyttötarkoituksia.

Teema 4: Mahdollistajat

Ovatko teeman 4 tavoitteet realistisia ja toimeenpantavissa organisaatiosi näkökulmasta?

Tavoitteiden toteutuminen edellyttää riittäviä resursseja, joiden tarjoaminen voi osin olla haastavaa. Tavoitteessa kuvataan, että organisaatioissa on osoitettu riittävästi resursseja tiedon hyödyntämiseen, tiedon laadun parantamiseen, pitkäaikaiseen säilyttämiseen ja avaamiseen. Tämä vaatii etenkin henkilöresurssien kasvattamista, mikä tulee huomioida organisaatioissa.

Tavoitteessa kuvataan, että tiedon hyödyntämisen ja avaamisen edistämiseksi on otettu käyttöön kattavat tukipalvelut. Kuinka määritellään kattava tukipalvelu? Lisäksi tiedon turvalliseen avaamiseen on luotu käyttäjälähtöinen toimintamalli sekä sitä tukevat ohjeistukset ja ratkaisumallit. Viitataan näillä tukipalveluilla, toimintamallilla ja ratkaisumalleilla organisaatiokohtaisiin vai kansallisiin ratkaisuihin? Jos kansallisiin, kuinka varmistetaan, että organisaatiot saavat omaan tarpeeseensa oikeaa ja oikea-aikaista palvelua ja että mallit ovat helposti sovellettavissa erilaisissa organisaatioissa?

Alatavoitteissa mainitaan, että erityisesti sektorirajat ylittäviä kehittämishankkeita rahoitetaan kehityksen vauhdittamiseksi. On hyvä, että sektorirajat ylittäviä hankkeita rahoitetaan, mutta organisaatioilta edellytetään paljon myös sisäistä kehittämistä yhteistyön lisäksi.

Lisäksi maininta anonymisoinnin ja pseudonymisoinnin työkaluista esitetään kovin pinnallisesti. Työkalujen lisäksi ne vaativat myös paljon osaamista.

Ankkuri Kati
Hämeen ammattikorkeakoulu Oy - Anna Mikkonen